

μόνον εἰς τὴν ἀνεύρεσιν σχετικῶν ἀξιῶν. Ὅπως τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι πλήρους ἀληθείας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων, οὕτω εἰς τὸν αὐτὸν λόγον δέον ν' ἀποδοθῇ ὅτι ἡ διεθνοποίησις τοῦ δικαίου δὲν δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι πλήρους ἐνοποιήσεως. Τὰ ἤδη ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα ἐν τῇ ἐνοποιήσει δέον νὰ θεωρηθῶν ὡς ἀρκούντως μεγάλα, ὥστε ὁ ἀγὼν νὰ συνεχισθῇ μὲ ἀισιοδοξίαν. Ἀσφαλῶς τὸ ἔργον θὰ εὖρη τὴν ἐπιστέγασίν του διὰ τῆς ἰδρύσεως διακρατικοῦ ναυτικοῦ δικαστηρίου ὡς δημιουργοῦ καὶ φύλακος τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ δικαίου. Τοῦτου ἐνεκεν εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐχάριστον ὅτι, ἀπὸ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἀμστερνταμ, ἀνετέθη εἰς εἰδικὴν ὑποεπιτροπὴν ὑπὸ ὀλλανδικὴν προεδρίαν ἡ ἐπιδίωξις τοῦ σκοποῦ τούτου.

Ἡ ἐπιτροπὴ, τῆς ὁποίας τὰ πορίσματα δὲν εἶναι εἰσέτι γνωστά, πρόκειται νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν ὄργανισμόν τοῦ Δικαστηρίου καὶ τὴν σχετικὴν δικονομίαν, λαμβανομένου βεβαίως ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀρμοδιότητος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου θὰ ἡδύνατο ὡς πρότυπον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς μερικὰ σημεῖα τὸ Διεθνὲς Δικαστήριον τῆς Χάγης τῆς ἐποχῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Σχέδιον περὶ ἀρμοδιότητος ἐπὶ ἀστικῶν διαφορῶν ἐκ συγκρούσεως πλοίων ὑπάρχει ἤδη ἀπὸ τοῦ Συνεδρίου τῶν Παρισίων τοῦ 1937. Ἐκτὸς τούτου ὅμως θὰ πρέπη νὰ καθορισθοῦν ὄρισμένα ζητήματα οὐσιαστικοῦ δικαίου μὲ τὰ ὁποῖα συχνὰ ναυτικαὶ δίκαι συνδέονται. Οὕτω, ἐνιαῖοι κανόνες ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν τῆς ἐρμηνείας τῶν νόμων εἶναι ἀναγκαῖοι, ἰδίως ἐπὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ *lex specialis* καὶ *lex generalis*. Ἄτερα ζητήματα θὰ πρέπη νὰ παραμείνουν ἀκαθόριστα, διὰ τῆς παραπομπῆς εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ τόπου τῆς κατοικίας ἢ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ ἐναγομένου, ὅπως π. χ. σχετικῶς πρὸς τοὺς κανόνας περὶ βάρους ἀποδείξεως καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς αἰτιότητος.

Εἰς δὲ τὸ ναυτικὸν δικαστήριον θὰ ἀπαιτηθῇ στενὴ συνεργασία νομομαθῶν δικαστῶν καὶ ἀνθρώπων προερχομένων ἐκ τῆς πράξεως τῆς ναυσιπλοΐας. Οἱ νομομαθεῖς χωρὶς τοὺς ἐμπόρους εἶναι συχνὰ τυφλοὶ καὶ οἱ ἔμποροι χωρὶς τοὺς νομομαθεῖς πολλάκις ἐν συγχύσει ἰδεῶν. Μόνον συνεργασία ἀμφοτέρων μεθ' ἑκατέρωθεν κατανοήσεως ἐγγυᾶται ἀπὸ νομοθετικῆς πολιτικῆς τὸ ἄριστον. Ἀσφαλῶς ἀνοίγεται πρὸς ἡμῶν μακρυτέρᾳ καὶ πλήρης μόχθων ὁδός. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς εἶναι ἀντάξιος τῶν μόχθων

Ο ΕΚΛΙΠΩΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΞΙΑΣ ΣΟΦΟΣ

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Δρ HANS WÜSTENDÖRFER

Ὁ καθηγητὴς Hans Wüstendörfer ἐγεννήθη ἐν Ἀμβούργῳ ἐν ἔτει 1875 ὡς υἱὸς παλαιοῦ ἐμπόρου τῆς πόλεως αὐτῆς. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Γενεύης, τοῦ Μονάχου καὶ τοῦ Βερολίνου. Ἀρχικῶς ἠθέλησε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ δικαστικὸν στάδιον καὶ διετέλεσέ δικαστικὸς πάρεδρος καὶ πρωτοδίκης ἐν Ἀμβούργῳ καὶ Κιέλφ. Ἦδη εἰς τὸ πρῶτον αὐτὸ στάδιον τῆς ζωῆς του, συνεπείᾳ κάποιου κλονισμοῦ τῆς υγείας του, τοῦ συνεστήθη ἐκ μέρος τῶν ἰατρῶν νὰ

έπιχειρήση ένα θαλάσσιον ταξίδι. Ἐπεβίβασθη ἔθεν ἑνὸς γερμανικοῦ φορτηγοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τὸ μακρὸν αὐτὸ ταξίδι διὰ τῆς Βορείου Θαλάσσης, τῆς Μάγχης, τοῦ Βι-
σκτικῆς κόλπου, τῆς Μεσογείου καὶ δὴ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ ἐδημιούργησαν
δύο ἔρωτας καὶ δύο ἐπιθυμίας. Ὁ πρῶτος ἔρωθς ἦτο τὸ ναυτικὸν δίκαιον: Αἱ πο-
λυχιδαεῖς νομικαὶ σχέσεις τοῦ πλοίου ὡς πρὸς τὸ φορτίον καὶ τὰς ἄλλας δοσολη-
φίας αὐτοῦ εἰς τοὺς διαφόρους λιμένας ὅπου προσήγγιζε τὸ πλοῖον ἐκίνησαν τὸ
ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ νεαροῦ νομικοῦ ἐπὶ τούτου, ὥστε νὰ τοῦ διεγείρουν
τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν μελέτην τοῦ ναυτικοῦ δικαίου. Εἰς ἐκείνον τὸν
ἔρωτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ τοῦ ἐγεννήθησαν τότε ὀφείλει ἡ νομικὴ ἐπιστήμη
τὸν μεγάλον δεξιότην τοῦ ναυτικοῦ δικαίου τοῦ ἔγινεν ὁ Hans Wüstendörfer.

Ὁ δεῦτερος ἔρωθς ἦτο ἐντελὸς ἄλλος. Καθὼς τὸ πλοῖον διέσχισε τὰ γαλανά
κύματα τοῦ Αἰγαίου καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀνεδύοντο αἱ Ἰσπεφεῖς νῆσοι τῆς
Χώρας τῶν Θεῶν, ἐδημιουργήθη—συντρεχούσης ἀσφαλῶς καὶ τῆς κλασικῆς μορ-
φώσεως τῆς ὁποίας εἶχε τύχει ὁ νέος ἐπιστήμων εἰς τὸ σχολεῖον—ἡ ἀγάπη καὶ
ταυτοχρόνως ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀργότερον ἕνα προσκύνημα εἰς τὴν ἀκρό-
πολιν αὐτῆν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ δευτέρα τοῦ αὐτῆ ἐπιθυμία ἐπέπρωτο νὰ πραγμα-
τοποιηθῆ πολὺ ἀργότερον. Ἀκριβῶς εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ὀφείλονται αἱ
ὀμιλῶντες τοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης καὶ ἡ εἰς τὸ παρὸν δημοσιευομένη
τῆς 19 Ἀπριλίου 1951 εἰς τὴν Ἄνωτ. Σχολῆν Βιομηχανικῶν Σπουδῶν.

Ἡ δικαστικὴ σταδιοδρομία τοῦ Wüstendörfer δὲν διήρκεσε πολὺ. Ἦδη εἰς
τὰ πρῶτα τῆς ἔτη τὴν ἐγκατέλειψε διὰ νὰ ἀφοσιωθῆ εἰς τὸ ἀκαδημαϊκὸν στάδιον.
Ἦρχισε τοῦτο τὸ 1905 ὡς ὑφηγητῆς εἰς τὴν τότε Ἄνωτάτην Ἐμπορικὴν Σχολὴν
τῆς Κολωνίας, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τοῦ σημερινοῦ Πανεπιστημίου τῆς
Κολωνίας. Ἐν ἔτει 1909 ὠνομάσθη καθηγητῆς. Ἐν νεαρὸν ἐπιστήμονα διεξεδί-
κουν ἕως εὐρύτεροι ἐπιστημονικαὶ ὀρίζοντες. Μετεπήδησεν εἰς τὸ Πανεπιστή-
μιον τῆς Würzburg, διορισθεὶς ἔπειτα, ἐν ἔτει 1911, τακτικὸς καθηγητῆς εἰς τὸ
Πανεπιστήμιον τοῦ Rostock. Ἐν ἔτει 1919 ἰδρύθη τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ
Ἀμβούργου καὶ ὁ Wüstendörfer ἐκλήθη ἐκεῖ διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἔδραν τοῦ
Ἐμπορικοῦ καὶ Ναυτικοῦ Δικαίου. Ἐν ἔτος ἀργότερον ὁ Wüstendörfer ἐκλήθη
νὰ καταλάβῃ τὴν ἔδραν τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου εἰς τὴν Ἄνωτάτην Ἐμπορικὴν
Σχολὴν τοῦ Βερολίνου. Ἡ κλήσις εἰς τὸ Βερολίνον εἶναι πάντοτε ἐπιθυμητὴ ἀπὸ
τοὺς Γερμανοὺς ἀκαδημαϊκοὺς καὶ ἐπιδιώκται ἰδιαιτέρως ἀπὸ αὐτοῦς. Ὁ
Wüstendörfer ἕως — καὶ τοῦτο εἶναι μία ἀπόδειξις τοῦ ὕψους τοῦ ἤθους καὶ
τῆς περὶ καθήκοντος ἀντιλήψεώς του — ἀπέκρουσε τὴν πρόσκλησιν αὐτῆν, διότι
ἐθεώρει ὅτι ὁ προορισμὸς του ἦτο νὰ μείνῃ εἰς τὸ Ἀμβούργον, τὸν πρῶτον λιμένα
τῆς πατρίδος του, διὰ νὰ διδάσκῃ τὸ ναυτικὸν δίκαιον εἰς τοὺς νεαροὺς σπουδα-
στάς τοῦ δικαίου.

Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τοὺς ἐθνικοσοσιαλιστάς, τοῦ ὑπεδείχθη
νὰ γίνῃ μέλος τοῦ κόμματος. Ὁ Wüstendörfer, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πλει-
στοὺς ἐκ τῶν Γερμανῶν καθηγητῶν, ἐτόλμησε νὰ ἀγνοήσῃ τὴν ὑπόδειξιν
αὐτῆν. Τοῦτο τοῦ ἐστοίχισε φυσικὰ τὴν ἀπώλειαν πλείστων ἀξιομάτων καὶ
τιμῶν τὰ ὁποῖα προσήκον εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν τοῦ φήμην—μεταξὺ ἄλλων καὶ
τὴν προεδρίαν τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἀναθεώρησιν τῆς γερμανικῆς ναυτικῆς

νομοθεσίας, εις τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναδειχθῆ τὸ ἔτος 1930. Ἐπὶ τὴν καταβίβασιν ἐκ τῆς ἔδρας του δὲν ἐτόλμησε οὔτε τὸ τότε παντοδύναμον ἐθνικοσοσιαλιστικὸν κόμμα, καὶ δὴ διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον· ὅτι ἦτο ἀναντικατάστατος.

Ἐν ἔτει 1943 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας. Δεδομένου ὅμως ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη ἀντικαταστάτης αὐτοῦ εἰς τὸν κλάδον τοῦ Ναυτικοῦ Δικαίου, ἐξηκολούθησε, ὑπέικων εἰς παράκλησιν τῆς Νομικῆς Σχολῆς καὶ εἰς τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ κλάδου του, νὰ διδάσκη μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν του ἔργων δέον νὰ ἐξαρθῶν· Τὸ νεανικὸν του ἔργον «Μελέται ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἐξελέξεως τῆς Συμβάσεως Ναυλώσεως» (Κολωνία 1905—1909), τὸ ὁποῖον παρ' ὅτι ἐγράφη πρὸ 40 καὶ πλέον ἐτῶν ἀποτελεῖ ἀκόμη μίαν ἀνεξάντλητον πηγὴν δροσερᾶς καὶ ζωντανῆς νομικῆς σκέψεως, ὅσον ἀφορᾷ τὸν θεσμὸν τῆς ναυλώσεως. Περαιτέρω τὸ «Σύστημα τοῦ Ναυτικοῦ Δικαίου», τὸ περιληφθὲν εἰς τὸ σύστημα Ἐμπορικοῦ Δικαίου τοῦ Ehrenberg. Καὶ τέλος τὸ ἐκπηδῆσαν ἐξ ὑπερτεσσαρακονταετοῦς διδασκαλικῆς πείρας «Σύγχρονον Ναυτικὸν Δίκαιον», τὸ ὁποῖον ἐντὸς δύο ἐτῶν ἐξεδόθη εἰς δύο ἐκδόσεις καὶ ἀποτελεῖ πρὸς τὸ πᾶρὸν τὴν πλέον σύγχρονον ἀπόδοσιν τοῦ ναυτικοῦ δικαίου εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἠπειρον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέθοδον, εἶναι ὁ Wüstendörfer εἰς ἐκ τῶν πλέον διακεκριμένων ἐκπροσώπων τῆς τελεολογικῆς ἐρεῦνης, ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῆς ἐνοικοκρατικῆς μεθόδου, ἀλλὰ καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὰς ὑπερβολὰς τῆς «ἐλευθερᾶς» λεγομένης σχολῆς τοῦ δικαίου. Ἀκολουθεῖ μίαν σάφρανα, ζωντανὴν καὶ δημιουργικὴν μέθοδον ἐρεῦνης, ἣ ὁποία διέπει ἅπαντα τὰ ἔργα του ὡς ζεῖδωρος αἰθρα.

Χαρακτηριστικὴ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον εἶνε ἡ ἀπάντησίς του εἰς πρόποσιν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς ΑΣΒΣ κ. Στρ. Παπαϊωάννου κατὰ τὸ παρατεθὲν ὑπὸ τῶν καθηγητῶν ταύτης γεῦμα εἰς τὸν διάσημον συνάδελφόν των, μετὰ τὴν ὁμιλίαν του τῆς 19 Ἀπριλίου 1951 εἰς τὴν ἐν λόγῳ Σχολῇ. Τὴν παραθέτω κατωτέρω :

Κύριε Διευθυντά, κύριοι Συνάδελφοι,

Ἡ ἐγκάρδιος ὑποδοχὴ τὴν ὁποίαν μοῦ ἐκάματε, οἱ φιλικοὶ λόγοι τοῦς ὁποίους ὁ κ. Διευθυντῆς μοῦ ἀπηύθυνε μὲ συνεκίνησαν βαθῶς. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου εὐχαριστίας.

Κάποτε, εἰς τὴν νεότητά μου, ξίμαθα ἀπὸ τὸν Winckelmann ὅτι «ἡ μετάβασις εἰς τὰς Ἀθήνας ἀποτελεῖ τὴν ἀναζήτησιν τῶν πηγῶν τῆς πλέον ἀγνῆς τέχνης». Καὶ ἤδη, σχεδὸν εἰς τὸ τέμα τῆς μακρᾶς μου σταδιοδρομίας, ἠδυνήθην νὰ πῶ ἀπὸ τὰ νάματα τῶν θείων αὐτῶν πηγῶν πρὶν ἢ στερεοῦσιν δι' ἐμέ, ἀναβαίων ἐπανειλημμένως, τῇ συνοδείᾳ φίλων προσφιλῶν, ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς τῶν κορυφῶν, τοῦ τόπου τῆς ὑψίστης τέχνης, τῶν ὑπερόχων σκέψεων καὶ τῆς τραγικῆς ἱστορίας.

Ἀνεροχρῆθην ἐπὶ τοῦ θείου λόφου μὲ μίαν κατάνυξιν αὐτόχρομα θεοσκευτικῆν. Κατῆλθον ἔμπλεως συναισθήματος εὐτυχίας. Naί, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Ἀκρόπολις αὐτῆ εἶναι ὁ τόπος ἐνὸς θαύματος. Διότι—δὲν εἶναι θαῦμα, κύριοι, ὅτι ἐδῶ,

εις ἓνα ᾠρον στενὸν καὶ εἰς μίαν ἐποχὴν ἀρκούντως βραχεῖαν, ἤνθισε μετὰ τοιαύτης ἀφθονίας τὸ πνεῦμα καὶ ὅτι οἱ χεῖμαρροι ἐνὸς ἐκ τῶν πλέον πλουσίων πολιτισμῶν διεχύθησαν ἐντεῦθεν διὰ μέσου τῆς Εὐρώπης ὀλοκλήρου ἐπὶ χιλιετηρίδας ;

Ἄλλ' ἢ ὑπερήφανος καὶ ὠραία αὐτὴ πόλις δὲν μοῦ ἔδωκε μόνον τὴν εὐτυχίαν. Μοῦ ἔδωκε κατὰ περισσότερον : τὴν συνείδησιν ὅτι ἠδυνήθη, ἴσως, νὰ συμβάλλω διὰ τῆς διαλέξεώς μου εἰς τὴν ἀνασύνδεσιν διανοητικῶν δεσμῶν σχεδὸν ἀποκεκομμένων ἀπὸ ἓνα ἀπαίσιον πόλεμον.

Ἔσχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ὀμιλήσω εἰς ἓνα κύκλον ἀπαρτιζόμενον ἐν μέρει ἀπὸ νεαροῦς σπουδαστάς, ἐμπόρους καὶ δημοσίους λειτουργούς. Τοῦτο μοῦ ἐνθυμίζει ζωηρῶς ἓνα ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς μου : Ἄλλοτε, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὑπῆρξα καθηγητὴς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Ἑμπορικῶν Σπουδῶν τῆς Κολωνίας. Ἐκεῖ ἐξοικειώθημι πρὸς τὴν ἐμπορικὴν νοοτροπίαν καὶ ἔμαθα νὰ σκέπτομαι καὶ νὰ παρατηρῶ τὰ νομικὰ ζητήματα ὑπὸ τὸ πρῶσμα τῆς ἐμπορικῆς τεχνικῆς καὶ τῶν σκοπῶν τοῦ ἐμπορίου. Καὶ αὐτὸ ἔδωκεν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν μου ἐργασίαν τὴν κατεύθυνσιν τὴν ὁποίαν ἠκολούθησα εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν, διὰ τῆς ἐπιθέσεως ἐπ' αὐτῆς τῆς σφραγίδος τῆς κοινωνιολογικῆς μεθόδου. Τολμῶ νὰ ἐλπίζω, κύριοι, ὅτι ἡ μέθοδος αὐτὴ, ἀντακατοπιζομένη ἐπίσης εἰς τὴν διάλεξίν μου, δὲν σὰς ἀπεγοήτευσεν πολὺ.

Θὰ ἀποχωρισθῶ τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὴν συναίσθησιν ἐνὸς μεγάλου ψυχικοῦ ἐμπλουτισμοῦ ἀντληθέντος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος, τὸ ὁποῖον μὲ καταπλημμυρῶζει, ἀντληθέντος ἐπίσης ἀπὸ τὰ πάμπολλα δείγματα εἰλικρινοῦς φιλίας καὶ μεγάλης τιμῆς τὰ ὁποῖα μοῦ προσεφέρθησαν.

Ἐψώνω τὸ κύπελλον καὶ προπίνω ὑπὲρ τῆς υγείας τῶν ἀγαπητῶν μου ἀμφιτρούωνων, ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς Ἀνωτ. Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως καλῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλικῶν δεσμῶν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν μας.

Δὲν παρῆλθε δῆμιον ἀπὸ τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπηγγέλησαν οἱ ἀνωτέρω λόγοι ὅτι κατέφθασε τὸ ἀδόκητον ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου διδασκάλου καὶ ἐπιστήμονος. Οἱ κόποι τοῦ μακροῦ ταξιδίου εἰς Ἑλλάδα κατέβαλον, φαίνεται, ὑπερμέτρως τὰς δυνάμεις τοῦ πολιοῦ διδασκάλου, τὸν ὁποῖον ὁ θάνατος ἐπληξε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θεραπείας του εἰς τὸ Bad Oms, ὅπου εἶχε μεταβῆ. Τὸ διάστημα αὐτό, ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς Ἀμβούργον μέχρι τοῦ θανάτου του, ὁ ἐθερμος αὐτοῦ φίλος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς φοιτήσεως νεολαίας κατηνάλωσε γράφων ὑπομνήματα καὶ προβαίνων εἰς διαβήματα πρὸς τὴν Σύγκλητον τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πρὸς τὴν Διοίκησιν (Γερουσίαν) τῆς Ἐλευθέρας Πόλεως τοῦ Ἀμβούργου διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἔδρυσιν πανεπιστημιακῶν ὑποτροφιῶν εἰς τὸ Ἀμβούργον χάριν Ἑλλήνων σπουδαστῶν. Μεταξὺ τούτων, κατὰ ρητῶς ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν του, θὰ περιλαμβάνοντο καὶ θέσεις διὰ σπουδαστὰς τῆς Ἀνωτ. Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν.

Αὐτὴ ἦτο ἡ εὐγνώμων ἀπάντησις τοῦ εὐγενοῦς πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου εἰς τὴν φιλόφροναν πρόσκλησιν τῆς Σχολῆς μας. Αἰωνία του ἡ μνήμη!